

ב-17 בפברואר 1970, לפני חמישים שנה, נפטר ברחובות (אחרי תקופת אשפוז בבית החולים הגריאטרי הרצפלד בגדרה, שנפתח שמונה חודשים קודם לכן) הסופר הגדול ש"י עגנון, ולמחרת הובא לקבורה בהר הזיתים בירושלים.

ש"י עגנון אינו

בלילה לקה בתקף לב ותועבר ל־
בית־החולים „קפלן“ ושם נספה
בשעה 9 בבוקר.
שמואל יוסף עגנון נולד בבר
צ'אק שבמזרח גליציה בשנת 1888.
אביו, ר' שלום מרדכי הלוי צ'צ'קס,
היה סוחר פירות. מוסמך לרבנות
ממשפחת המהרש"א. חוקר וכותב
שירים ובקי בספרי הפילוסופיה
היהודית. האב הודין אותו בקרי
את ספרי מחקרי ופילוסופיה וגר
מנית למד מפי המורה בבית־הספר
טעם הברון הירש בעיר. מילדותו
הירבה לקרוא ספרי מדרש ואגדה.
סיפורים וספרי קורות העמים. ש'
היו מצויים בבתי יהודים תורניים.
מתוך קריאה בא לידי כתיבה
ובן תשע התחיל כותב חרוזים
קלים בעברית, ובאותה שנה חיבר
גם בלדה ארוכה באידית, רקומה
היו ירודי של סביבתו בצירוף
המונות ומעשים מעולם הדמיון י'
האגדה. בל"ג בעומר תרס"ד נת
פרסם שירו הראשון בעברית, גי'
בור קטן, בשבועון הקראקיבי
המצפה, בעריכת שמעון מנחם
לור ואחר־כך נתפרסמו שירים נר'
ספים וסיפורים קטנים. סיפורים
קטנים באידית נתפרסמו בעתון
„לעמבערגאר טאגבלאט“, הוא הת'
קרב לאגודה הציונית שבעיר ר'
היה פעיל בה ביותר, ואחרי פסח
תרס"ט נפרד מהוריו ויצא דרך
לבוב ווינה לעלות לארץ־ישראל.
בל"ג בעומר הגיע ליפו. הזמנה
למזכיר ועד חובבי־ציון ביפו, היה
מזכיר ראשון במשפט השלום. ה'
(המשך בעמ' 2, טור 8)

הסופר הדגול שמואל יוסף עגנון, הישראלי היחיד
שזכה בפרס נובל, מת אתמול בבוקר בבית־החולים
„קפלן“ ברחובות, בגיל 82. הוא יובא למנוחות היום
בשעה 2 אחרי־הצהריים בבית־העלמין בסנהדריה
בירושלים.

מחלתו של עגנון החלה בשנה
שעברה, כאשר לקה בשטף דם
ואושפז בבית החולים „הרסה“ ב־
החולים על־שם הרצל בחדר
בעת האחרונה היה עירני, התעניין
במתרחש סביבו, סיבל אורחים ו־

דבר, 18 בפברואר 1970

בן 82 היה עגנון, שבע ימים ושבע יצירה. ביום קבורתו ספד לו בעיתון הסופר חנוך ברטוב: 'לא אנחנו
נפרדים ממנו - הוא הלך מאתנו. לא לעולמו הלך - עם עולמו הלך'...

אם יהיו כל הימים דיו, ואגמים קולמוסים, וְשָׁמַיִם יריעות, וכל בני אדם לבלרין, אין מספיקים לכתוב את
כל שבחיו של עגנון. בבלוג עונ"ש הבאתי בשעתו כמה שירים נשכחים או לא ידועים של עגנון. ואנו נצא
אפוא ידי חובה בעוד שני צימוקים של חרוזי שיר, קטנים ולא מוכרים.

א. 'ואנכי איש עלג': שיר הקדשה לרב חיים ברודי, 1935

בחול המועד סוכות של שנת תרצ"ו (1935) רשם עגנון הקדשה לחברו הרב חיים ברודי (1868-1942), בפתח הכרך החמישי של **כל יפוי שמואל עגנון**, שנדפס זה לא מכבר בהוצאת שוקן, ברלין

תרצ"ה (1935). בכרך זה נדפס לראשונה הרומן 'סיפור פשוט'.

ברודי, חוקר מובהק של שירת ימי הביניים, עלה לארץ בשנת 1934 וניהל את 'המכון לחקר השירה העברית', שנוסד בברלין ארבע שנים קודם לכן, ב-1930, על ידי שלמה זלמן שוקן. המכון עבר לירושלים לאחר עליית הנאצים לשלטון וברודי עבר עמו.

נסו לפענח מה כתוב כאן!

ל א הנינים ודא שמואל עגנון

נפרדים אנחנו ממנו. בשי-
בה טובה מת, וגם אם לא היו
חיינו — עד לאותו התקף שממנו
לא החלים — חיי איש שבע-
יצירה, יודעים אנחנו, ששירת-
חיינו לא באמצע נפסקה. שמו-
נים ושתיים שנות-חיים, כשי-
שים וחמש שנות-יצירה — נש-
למו.

אם מתכווץ הגרון, הרי לא
רק מצער על ש"י עגנון, שע-
בר הרש מחיי-שעה לחיי-עולם,
כי אם גם מרחמים על עצמנו,
שלא נזכה עוד לראות את ה-
פינומן הספרותי הזה בפעולתו.
בין ענקי-הרוח של העם היהודי
היה עגנון אחד, וכשם שהזמן
החולף אינו חוזר עוד וכשם
שהעולם הזה שעגנון היה מ-
אחרוני ילדיו אבד לעד, כך לא
יהיה עוד עגנון שני.

לא אנחנו נפרדים ממנו —
הוא הלך מאתנו.
לא לעולמו הלך — עם עו-
למו הלך.

חנוך ברטוב, 'עולם שלם', למרחב, 18 בפברואר 1970

יְהוָה בְּיָמֵי אֲדָם מֵאֵל בְּמִצְוָה

שֶׁסִּירִיז הָאֵל אֵל הַיָּד וְהָאֵל

דָּם אֵל הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

וְהַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

וְהַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

חֹל הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד הַיָּד

הנה מה שכתוב:

	יראתי בבואי לפני מעלת כבודו
	בספורים הללו ללא הדר ותאר
	עם שרי אל הסכין ועם מתי סודו
	שירתם בקדש כשמים לטהר
	ואנכי איש עלג דל לשון מעודי
	אך יאבתי להביא ברכת החג
	לחכם המעלה רבי חיים ברודי
	ראש ישיבה ואב בית דין דפראג
	חול המועד של סוכות תרצו ש"י עגנון

עגנון, שהקפיד על החריזה בהקדשה זו – כראוי למקבל השי שעיסוקו בשירת תור הזהב של ספרד – חיקה נוסחאות מוכרות של פיוט ('יראתי בבואי' מזכיר את הפיוט 'יראתי בפצותי שיח להשחיל'). הוא גם מלהטט בפסוקי תורה שונים: 'עם שרי אל הסכין', רומז לכאורה למאבקו של יעקב עם המלאך, שבעקבותיו כונה בשם ישכאל (בראשית, לב 29), אך עגנון בעל הסיפורים ('בספורים הללו'), התכוון, כמובן, ל"שרי אל", בש' ימנית, מלשון שירים, תחום עיסוקו של ברודי. 'מתי סודו' הוא ביטוי שנלקח מספר איוב, יט 19: 'תעבובי כל מתי סודי'. 'מתי סודי' אינם מתים, אלא חברים קרובים בני סוד (כמו מתי מעט). ההצטנעות כביכול, המאוד לא-אופיינית לעגנון, 'ואנכי איש עלג דל לשון מעודי', היא בעצם שבח עצמי, שמדמה את הכותב למשה רבנו ('לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשם ... כי כבד פה וכבד לשון אנכי'). המילה הנדירה 'יאבתי', שמשמעה התאוותי, נלקחה ממזמורי תהלים: 'פי פערת ופאשפפה כי למצותיך יאבתי' (קט 131).

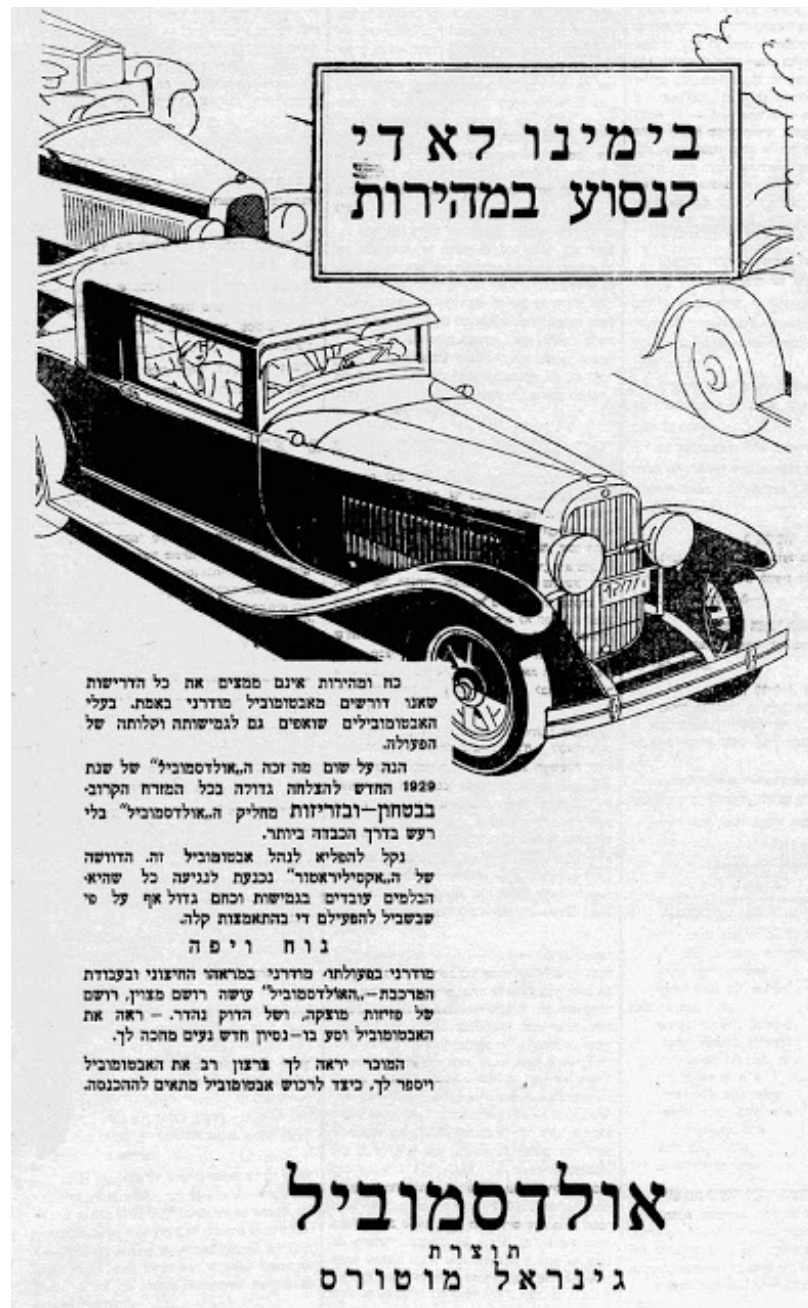
ולבסוף התואר המפוצץ 'ראש ישיבה ואב בית דין דפראג', אינו אלא תוארו האמיתי של ברודי, שלמן שנת 1912 ועד שנקרא על ידי שוקן לברלין ב-1930 היה רבה של פראג.

הרב חיים ברודי, פראג 1913 (אוסף שבדרון, הספרייה הלאומית)

ההקדשה שמורה בביתם של ליאורה ורפי ברודי (רפי הוא נכדו של חיים ברודי). תודה לשופט ד"ר מנחם פינקלשטיין שהעביר; תודה לסופר חיים באר על הסיוע בפענוח.

ב. 'בחמת אבטומוביליהם וברוע מעלליהם', 1966

כח ומהירות אינם ממצים את כל הדרישות שאנו דורשים מאבטומוביל מודרני באמת. בעלי האבטומובילים שואפים גם לגמישותה וקלותה של הפעולה.

הנה על שום מה זכה ה"אולדסמוביל" של שנת 1929 החדש להצלחה גדולה בכל המורח הקרוב-בבטחון-ובזריזות מחליק ה"אולדסמוביל" בלי רעש בדרך הכבדה ביותר.

נקל להפליא לנהל אבטומוביל זה. הדושה של ה"אקסילריאטור" נכנעת לנגיעה כל שהיא. הכלמים עובדים בגמישות וכחם גדול אף על פי שבשביל להפעילם די בהתאמצות קלה.

נוחה

מודרני במעלותיו, מודרני במראהו התיצוני ובעבודת הפרוכת-ה"אולדסמוביל" עושה רושם מצוין, רושם של מוזיות מוצקה, ושל הדוק נהדר. - ראה את האבטומוביל וסע בו-נסיך חדש נעים מוחה לך.

המוכר יראה לך צרצון רב את האבטומוביל ויספר לך, כיצד לרכוש אבטומוביל מתאים להחכמות.

אולדסמוביל
תוצרת
ג'נרל מוטורס

מודעת פרסום לאבטומובילים (הארץ, 25 ביוני 1929)

והנה עוד שיר מחורז ששירבט עגנון במענה לעיתונאי ולסופר הצפתי ישעיהו עֶשְׁנִי, שכמו עגנון גם הוא נולד בעיירה בוצ'אץ' (עשני נולד בי"ט בטבת תרע"ג / 29 בדצמבר 1912; לא הצלחתי למצוא את תאריך מותו, אחרי 1978). עגנון לא הכירו, לא מהגולה ולא מהארץ.

עשני כתב לעגנון מכתב מחורז, ובו התלונן, כנראה ברצינות גמורה, על המפעל לייצור קפה נמס של עלית, שהוקם בשנת 1956 ומאז מזהם את אווירה הקדוש של צפת (המפעל אגב נסגר ב-2014, לאחר כמעט שישים שנה).

בית חרושת עלית בצפת, 2005 (צילום: עמית המכשף)

כנראה שעגנון לא ממש התרשם מהאסון האקולוגי וענה לו בחרוזים משועשעים. השיר התפרסם בעיתון **דבר**, 25 בנובמבר 1966, ואני משער שאת הידיעה הלא-חתומה חיבר עֶשְׁנִי עצמו.

הגיעוני חרוזיך, שכולם יפים נאים,

מה אומר ומה אדבר, עמך אהגה נכאים.

ולבי עלי דוי, ולא אתן לעיני לשנת,

כי השחיתו עיר עז עיר הקודש צפת.

אוי לאותה בושה, אוי לאותה כלימה,

כי באו יהודים והשחיתו את אקלימה.

כמוהם כן עושים בכל ערי אלהינו,

ובירושלים מחמדנו תפארת עוזנו.

אין שקט בארץ הזאת, כל הארץ רועשת,

כל אח עקוב יעקב, נפש בנפש מתנקשת,

בסערת נשפיהם, בחמת אבטומוביליהם,

בשרירות לבם וברוע מעלליהם.

עד אנה לא תשקוטו, מתי תתנו מרגוע,

לנוח מעצבוננו, לבנות ולנטוע.

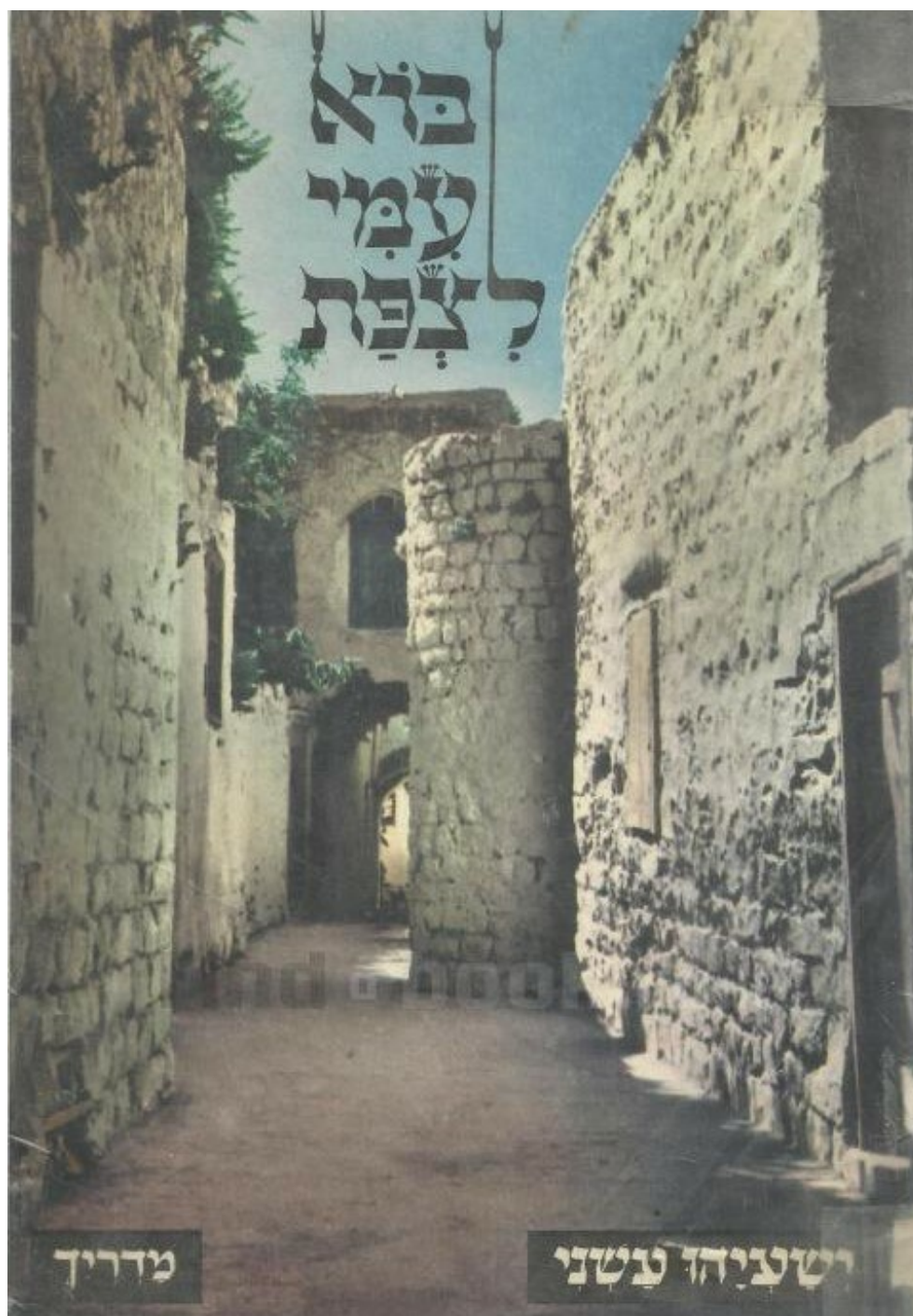
חרוז של ש"י עגנון לבן-עירו בצפת

ל שיעור עשני, סופר "דבר" בצפת, הוא בן-עירו של ש"י עגנון, העיירה בוצ'אץ' בגליציה ("בוטשאטש" לפי הכתיב של עגנון בכתביו), ובהודמוניות שונות התכתב עם הסופר בעוניים שונים. בשנת תשט"ו, כאשר הודיע עשני במכתב לעגנון, כי הוא כתב ספר על צפת, קיבל סן הסופר תשובה זו: ירושלים תלפיות ו' עש"ק בהר בחוקותי תשט"ו
לבן עירי הנכבד מר ישעיהו עשני, צפת חביבה עלי ובוטשאטש עירי חביבה עלי ועכשיו שבן בוטשאטש כתב ספר על צפת הרי בהן חיבת כפולה.
אני מכיר אותך פא"פ, משער אני שאתה הוא בן בנו של ר' יענה, מלמד זכר צדיק לברכה, הוא היה תלמיד חכם וירא שמים ואהוב והביב על רוב העיר, רוב דודי אחי אבי ע"ה וכן בניהם למדו תורה אצלו ורגילים היו לספר בשבתו, וגם אני רגיל הייתי לבוא אצלו בשבת אחר הצהריים לחיבתן לפניו בגמרא, עדיין תינוק הייתי ולא ניתן לי להתקבל בחדרו שכל תלמידיו היו בחורים גדולים ומהם חתנים ומשאדמן לצפת אספר לך כמה דברים ואים ששמעתי עליי.

השנה, ערב ראש-השנה, שלח עשני ברכות לסופר בירוש-לים, ואגב כך סיפר לו על המאבק הציבורי והמשפטי שהוא מנהל זה למעלה משמונה שנים לסילוקו של מטרד המפעל לקפה נמס בצפת, שהוקם שלא כדין במרכז-מגורים קרוב לביתו, ורמז בחור כך למטרדים שמהם סובל הסופר בגלל השכנים הרועשים שליד ביתו שלו בתלפיות. עשני כתב את מכתבו בחרוזים, ובאקרוסטיכון ראשי-תיבות "לרש"י עגנון בן עירי בוצ'ץ' בירושלים המעטירה מישעיהו עשני מצפת תוב"ב, שר"י". על כך השיב לו עגנון, אף הוא בחרוזים, וזה לשון מכתבו של הסופר:

הגיעוני חרוזיך שכולם יפים ונאים
מה אומר ומה אדבר עמך אתגה ונאים
ולבי עלי דוי ולא אתן לעיני שנת
כי השחיתו עיר עז עיר הקודש צפת
אוי לאותה בושח אוי לאותה כלימה
כי באו יהודים והשחיתו את אקלימה
כמותם כן עושים בכל ערי אלהינו
ובירושלים מקמדנו תפארת עוזנו.
אין שקט בארץ הזאת כל הארץ רועשת
כל את עקוב יעקב נמש בנפש מחוקשת
בסערת נשפיהם בחמת אבסומוביליהם
בשרירות לבם וברוע מעלליהם
עד אנה לא תשקוטו מתי תתנו פרגוע,
לנוה מעצבוננו לבנות ולגטוע.

ש. י. עגנון

בוא עמי לצפת: עיר הזוהר והקבלה - מדריך לצפת ולסביבתה הקרובה (ספרית צפת, 1965)